

Леанід Дайнека вачыма яго родных

28 студзеня будзе адзначацца 80-годдзе майстра гістарычнай прозы, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР і літаратурнай прэміі імя Мележа **Леаніда Марцінавіча Дайнекі**. Душэўную сустрэчу з яго роднымі арганізавала ў адзеле беларускай літаратуры даследчыца творчасці пісьменніка, супрацоўніца інфармацыйна-даследчага аддзела Нацыянальнай бібліятэкі Таццяна Анатольеўна Лаўрык.

Зінаіда Міхайлаўна Дайнека, яе сыны Сяргей, Зміцер і Сцяпан узгадалі яркія моманты, якія яны перажылі разам з рознабакова адоранай асобай, добрым сем'янінам і бацькам. Таццяна Дайнека (Беланогая) мае намер запісаць дыск, у які ўвойдуць запісы песень на яго вершы.

Паступаў у мораходную вучэльню, жыў з марай пра мора

Будучы пісьменнік нарадзіўся ў вёсцы Змітраўка Другая Клічаўскага раёна ў 1940 годзе. У дзяцінстве Леанід шмат займаўся спортам, любіў футбол, у школе цікавіўся гісторыяй і геаграфіяй, вывучаў карты.

Пасля школы ён паступаў у Клайпедскую мораходную вучэльню, але не прайшоў па зроку. Юнак вельмі разгубіўся і напісаў: *"Зачем слабее вижу я, зачем разбита жизнь моя! Я не увижу больше моря, о горе мне, большое горе, а в сердце пусто и темно..."*. Першыя вершы Леанід Дайнека пісаў на рускай мове. Леанід працаваў на будоўлях Калінінграда і ў Свядлоўскай вобласці, пасля заканчэння Ніжнетагільскага тэхнічнага вучылішча быў электрыкам на металургічным камбінаце. Пасля службы ў войску на Урале, ён паступіў на аддзяленне журналістыкі філфака БДУ, быў выніковым галкіперам футбольнай каманды "Штык".

Выпускаў праграмы і песні ў эфір

Пасля заканчэння БДУ яго накіравалі ў Віцебск на абласное тэлебачанне рэдактарам студыі дзіцячых перадач. Здымаючы часовую кватэру на вуліцы Новагарадскай з жонкай і першым сынам Сяргеем, ён меў камандыроўкі, ненармаваны працоўны дзень.

На тэлестудыі працавалі людзі творчыя і незвычайныя. Сярод іх былі дзіцячая пісьменніца Марына Бабарыка, выкладчык музычнай вучэльні, кампазітар Аркадзь Гоман. Леанід пісаў вершы, Аркадзь ствараў музыку, і ў эфір ішлі выдатныя песні. У Віцебску нарадзіўся сын Зміцер, сям'і выдзелілі двухпакаёвую кватэру.

У 1972 годзе Леанід Марцінавіч стаў адказным сакратаром часопіса "Малодосць". Ён ездзіў у камандыроўкі ад рэдакцыі часопіса, выпускаў ад Бюро прапаганды ў абласных цэнтрах у бібліятэках, працоўных калектывах, школах. Калі аднойчы ён, пад час такой вечарыны, чытаў паэму "Святло тваіх далёкіх вокнаў", прысвечаную маці, усе плакалі.

У Менску сям'я жыла на вул. Сямёнава, потым - дваццаць гадоў на Каліноўскага, пазней перасялілася на вуліцу Заслаўскую. Зінаіда Міхайлаўна, біёлаг па спецыяльнасці, працавала ў выдавецтве "Народная асвета".

- Раніцай перад працай Леанід выву-чаў гістарычную літаратуру, - успамінае яна. - Увечары сядзеў за сталом, пакуль за вокнамі не спыняўся рух тра-лейбусаў. Раманы "Запомніць сябе маладым", "Людзі і маланкі" пісаліся ад рукі, два далейшыя былі надрукаваныя на машынах, апошні ён набіраў на камп'ютары. Леанід Марцінавіч меў шчырыя сяброўскія

стасункі з Анаголем Кудраўцом, Генрыхам Далідовічам, Антолем Грачанікавым, Уладзімірам Гніламедавым, Сяргеем Панізнікам і іншымі сябрамі па творчым цэху.

Аднойчы Анатоль Вялюгін прыйшоў у госці і запытаў: "Лёня, чаму тваіх дзяцей нячутна?" "Сапраўды, яны не бегалі з пісталетамі і не шумелі. Мы куплялі ім контурныя карты, яны іх расфарбоўвалі, малявалі чалавечкаў, ваяроў, гулялі ў вайну і іншыя настольныя гульні, якія прыдумвалі. Калі дзеці пайшлі ў школу, яны бегла чыталі, таму вучыліся на выдатна. Сяргей скончыў школу з залатым медалём, паступіў у Вышэйшую зянiтга-ракетную вучэльню. Зміцер атрымаў сярэбраны медаль і далучыўся да брата. Сцяпан закончыў спецыялізаваную фізіка-матэматычную школу.

Назваў персанажаў імёнамі блізкіх людзей

Пачынаючы з першых раманаў Леанід Дайнека ўводзіў у тэксты імёны родзічаў і ўсіх людзей, да каго добра ставіўся і памятаў. Дзяўчына

са Змітраўкі са здзіўленнем знаходзіла свае прозвішча ў гістарычным рамане і пісала лісты ўдзячнасці аўтару. Землякі адносіліся да яго з павагай.

Шукаў ён, як лепш выкарыстаць сваё ўласнае прозвішча, зрабіць нешта лепшае з "Дайнекі". Сын параіў змяніць усяго адну літарку - у выніку ў рамане з'явіўся ардынарац Канстанціна Астрожскага - Зміцер Дайнеба. Унучцы ён даў імя сваёй матулі - Тэклі, што ў перакладзе з грэчаскай азначае "Слаўная".

Грунтоўна ставіўся да дэталей раманаў

Пры апісанні адзення, інтэр'ераў, вайскавай вопраткі пісьменнік адшукваў звесткі ў кнігах і энцыклапедыях, якія знаходзіліся ў хатняй бібліятэцы, выдатна памятаў гістарычныя даты, імкнуўся перадаць дакладна, як называліся ў XI -XVI стагоддзях спажывецкія рэчы, зброя.

Спадар Леанід арганізаваў для сваёй сям'і паездку на Святую зямлю, адправіўся туды разам з сынамі, на ведаў святыя месцы, дакранаўся да месца Труны Гасподняй. Цікавілі яго гістарычныя мясціны, ён наведваў Грэцыю, Кіпр, Крэт, Родас, Патмас. На востраве Патмас ён стаяў у паўзроку пячоры, дзе калісьці Ян Багаслоў пісаў "Апакаліпсіс".

У 2004 годзе ксёндз Уладыслаў Завальнюк узняў сакрамонт хросту Леаніду і Зінаідзе Дайнекам ў Чырвоным касцёле. Цягам месяца яны рыхтаваліся, шмат чыталі, вучыліся

асновы веры. За імі далучыўся да касцёла Сяргей з яго сынамі Аляксандрам, Міхаілам і Львом, сын Зціцер з яго дочкамі, а малодшы Сцяпан прыняў праваслаўную веру жонкі.

"Мы ўдзячныя Богу за бацьку"

- Ён быў чалавекам супакою і гармоніі, - узгадвае сярэдні сын Сцяпан. - Яго парады, датычныя жыцця, працы, бізнесу, былі слухныя і важкія, у сям'і ён быў добрым аўтарам тэтам.

Леанід Марцінавіч ствараў з сынамі хатні гурт "Батавія-82", іграў на гітары, сыны дадалі ўдарных і шумавых інструментаў, бацька спяваў "Брыгантыну" і песні з марскога рэпертуару. На магнітафон ён запісаў жонцы на васьмае сакавіка песню на верш: "А ты адна, як на вадзе лілея".

- Ён быў сапраўдныям сябрам, з якім было вельмі цікава! - успамінае сын Зміцер. - Мы праводзілі з ім шмат часу, ладзілі лыжныя паходы і прабежкі ў лес. На лецішчы, на Узгор'і-2 кожнаму дрэву ён даў сваё імя. Ад свайго бацькі Марціна ён навучыўся рабіць прышчэпкі, быў добрым сада-

Яго Гай Дубровіч, жыхар Індаеўрапейскай канфедэрацыі 223 Вялікай Эры Пльюралізму (ВЭП) праз пачцівыя рукі робатаў Дома пераўтварэння ператвараецца ў пчалу - *Apis mellifera* - каб адчуць еднасць з усім жывым, асэнсаваць вечную змену хвалі-пакаленняў кветак, пчол, стракоз, людзей. Сын Гая - Клён Дубровіч вядзе барацьбу са злымі сіламі з планеты Сіняя Зорка, дзе валадарыць робаты і плазмойды...

У часе і прасторы падарожнічаюць героі рамана "Назаві сына Канстанціна" Марцін Жабыка-Жэмба і Зося Еўрапейка, трапляюць спачатку ў часы імператара Канстанціна Вялікага, заснавальніка Канстанцінопаля. Потым - у эпоху апошняга Візантыйскага імператара, які бараніў хрысціянскія святыні ад мусульманскіх полчышчаў - Канстанціна Палеалога. І нарэшце, яны пераносяцца ў пачатак XVII стагоддзя і спяшаюцца на падмогу гетману Канстанціну Астрожскаму, і прыкрываюць яго ўцёкі, каб захаваць жыццё і бяздольнасць аднаму з лепшых вайсковых дзеячаў ВКЛ...

"Інтэлектлэты" ўзняюць над зямлёй і пераносяць з месца на месца сына Ільва і дачку Зеўса Зінаіду ў апошнім, аўтабіяграфічным рамане пісьменніка...

Леанід Марцінавіч меў чатырох ўнукаў і тры ўнучкі. Сыход яго

быў нечаканым, бо для яго ўзорным рубяжом былі 83 пражытыя гады яго бацькі. Пісьменнік меркаваў сустрэць свае 80-годдзе. І вось яно надыйшло, важнае для яго сямейнікаў, землякоў, чытачоў, герояў.

Вysłухаўшы апаведы Зінаіды Міхайлаўны, спадароў Сяргея, Змітра і Сцяпана, я падзякавала родным пісьменніку за ўспаміны пра дарагога ім чалавека. І са здзіўленнем адзначыла, што жыла ў суседнім двары па вуліцы Каліноўскага з гэтай дружнай сям'ёй, хадзіла ў адныя і тыя ж 121-ую і 137-ую сярэднія школы са Сцяпанам і Змітром, выбіралася ў той самы лес на лыжныя вылазкі і па грыбы ўлетку.

На пачатку 21 стагоддзя адным з самых маіх любімых твораў беларускай літаратуры стаў раман "Назаві сына Канстанціна". Бясконца захаплялася сілай духу князя Астрожскага, калі пасля ўцёкаў з сямігадовага Маскоўскага палону ён вярнуўся на радзіму, і праз пэўны час і згуртаваў ліцвінскія войскі на бітву пад Оршай. Калісьці я назвала сына Канстанціна, а ён, як гетман Канстанцін Іванавіч Астрожскі даў такое ж імя свайму сыну.

Э. Дзвінская, фота аўтара.

1. Леанід Дайнека, яго сын Зміцер і ўнучка Тэклі;

2-4. Родныя пісьменніка ля кніжнай выставы ў Нацыянальнай бібліятэцы.